

jenské (pokud se týká, osoby zeměbranecké) všech částí vojska a všech šarží, invalidi, vojenští pensisté, vojenské vdovy a sirotci, vojenští stipendisté a poddůstojníci dosud sice ještě neustanovení, ale certifikátem již opatření. Veškery tuto uvedené osoby poukázány jsou se všemi svými osobními záležitostmi vojenského rázu na příslušný evidenční úřad jakožto služební úřad I. stolice a musí tudíž veškery písemnosti (podání, žádosti, oznámení atd.) naznačené povahy u těchto evidenčních úřadů být podány a nečiní se tu rozdíl, kterému úřadu písemnost dotyčná svědčí. (Srv. čl. »Velitelství doplňovací okresní«).

Úřady farní viz Obce farní.

Úřady finanční.

I. Pojem a význam.

Čím různější a dalekosáhlejší jsou úkoly státu, tím více potřebí hmotných prostředků k plnění státního účele; tyto hmotné prostředky čerpají se ze dvou hlavních pramenů, jednak ze státního jmění, jednak z přímých a nepřímých daní. Právo státu opatřiti si tyto prostředky ku své existenci způsobem a měrou zákony dovolenými, označuje se jako státní finanční výsost (potestas cameralis), jež jeví se ve finanční správě. Prospěšná, potřebám státu, jakož i obecnému blahu rovnou měrou vyhovující finanční správa jest nejlepším a nejpodstatnějším základem zdárného rozkvětu státního; zásady finanční správy státu vyplývají tedy částečně z pojmu a účele státu, částečně ze základních pravidel, jež jsou pro každé zdravé hospodářství všeobecně uznávány. Stát vykonává svoji finanční výsost zvláštními orgány — finančními úřady — tedy úřady, jimž připadá úkol obstarávati správu a vybírání státních příjmů dle pravidel jim vykázané kompetence, jakož i úkol dohlížeti na zachování a ochranu státních financí a státního jmění a trestati sem spadající porušení práv; všem těmto úřadům, mají-li svému úkolu dostáti, třeba jednotného vedení, přesného a přísného dohledu a kontroly.

II. Dějinný vývoj.

V rakouském finančnictví uplatnily se zvlášť dva momenty: jednak trvalé zdomácnění systému přímých daní a jednak jakási stabilita ve vybírání nepřímých daní spotřebních; ty datují se již ze 14. století. Četné války s Turky přivodily vybírání mimořádných daní; v Čechách byla v 16. stol. jednou z nejdůležitějších přímých daní všeobecná daň ze jmění. V tomtéž století všeobecně zavedena v Čechách a téměř současně i ve Slezsku daň pivní a dále i značná cla hraničná. Gindely vypočítává, že se příjmy na daních v Čechách od Ferdinanda I. až do časů třicetileté války zčtver násobily. Za Karla VI. a ještě více za Marie Terezie a Josefa II. nastoupily různé berní reformy. Všechny tyto okolnosti měly však trvalý vliv na finanční správu; neboť čím je pole veřejných daní rozsáhlejší, tím je nutnější ustanoviti pro všechna odvětví finanční správy vhodné orgány. Finanční orgány neměly jednotné organisace, byly decentralisovány a každá dědičná země měla i svou finanční správu. Proto čím dále tím více bylo potřebí centralisace; leč teprve v letech třicátých zdařilo se ustanoviti pro finanční správu centrální úřady, jež rychle zapustily pevné kořeny a následkem svého zdárného působení staly se základem, na němž zbudovány dnešní finanční úřady. V letech 1831 a 1833 zřízeny totiž ústřední úřady pro finance a to: spojené správy komorních důchodků (1831) a okresní správy komorních důchodků (1833); jak již jméno na-

značuje, vztahovala se kompetence těchto posledních jen na obvod určitého okresu, první však na celé správní území; vedle těchto finančních úřadů byly ještě úřady berní (berní vrchnosti, dominia, magistráty) jimž příslušelo vybíratí přímé daně.

Patentem ze dne 11. června 1835 sb. pol. zák. svaz. 63 byl vydán trestní zákon pro přestupky důchodkové a spolu zřízeny soudy důchodkové, které podnes existují (viz čl. Úřady důchodkové trestní). Při těchto finančních úřadech nebylo valných změn až do doby, kdy na základě nejv. výn. ze dne 17. května 1848 bylo zřízeno ministerstvo financí. Poněvadž finance nyní, kdy přeneseno jich řízení na ministerium financí, jednotně byly řízeny, nastala nutnost utvářiti úřady finanční ve všech korunních zemích též pokud možno jednotně, z kteréhož důvodu tedy obor jich působnosti a sféra jich pravomoci naprosto změněny. Tyto reorganizované finanční úřady lze nyní nejlépe dělit ve dva velké celky a to ve správní a finanční úřady pro zvláštní finanční obory.

III. Správní finanční úřady.

1. Ministerstvu financí přísluší vrchní správa financí (viz čl. Ministerstvo financí).

2. Zemské úřady finanční. Výnosem min. fin. ze dne 21. března 1850 č. 193 ř. z. byla na základě nejv. rozh. ze dne 19. července 1849 schválena základní pravidla správy přímých daní a nařízeno, že v souhlase se změněným zařízením politických úřadů všude v korunních zemích, pokud to jen možno, nastoupiti má jednotné vedení a správa různých odvětví financí a že řízení při přímém zdanění s řízením ostatních odvětví financí a pokladnictví pokud možno nejvíce jest sloučiti, čímž se řízení zjednoduší, přesné plnění zákonů a přihlížení k zájmům státním zabezpečí a správní náklad zmenší. K dosažení těchto důležitých účelů bylo nejv. rozh. ze dne 9. ledna 1850 nařízeno: Pro záležitosti finanční na příště zříditi jest spojené zemské úřady finanční podřízené přímo ministerstvu financí. Zemské úřady finanční jsou dvojího druhu: jedny, které se zabývají veškerými záležitostmi finanční správy a druhé, jimž jsou přiděleny výhradně jen přímé daně. První mají býti zřízeny všude tam, kde se dosud nalézaly správy důchodků komorních; jich názvem budiž: »zemské finanční ředitelství«. Místodržiteli korunní země, ve které jest sídlo tohoto úřadu, přísluší vrchní vedení správy s titulem: »president zemského finančního ředitelství«; jemu jest přidělen jako druhý představený úřadu ředitel (vice president) s titulem a charakterem ministerského rady; v oboru konceptním působí vrchní finanční radové a finanční radové a potřebný počet tajemníků a koncipistů. V čele finančních ředitelství jest dvorní rada nebo vrchní finanční rada. Práce manipulačních úřadů mají vykonávati tytéž kategorie úředníků, které pro ně byly systematisovány při dřívějších komorních zemských úřadech. Na základě nejv. rozh. ze dne 28. července 1868 bylo výnosem min. fin. ze dne 10. září 1868 č. 128 ř. z. nařízeno, že se organické spojení finanční a politické služby všude stejně provede osobou chefa zemské politické vlády; že tedy dle toho finanční ředitelstva, ustanovená za druhé instance, v takovém mají býti poměru k chefu zemské politické vlády jako v ostatních na říšské radě zastoupených královstvích a zemích zemská finanční ředitelstva k místodržiteli.

Zemské finanční úřady jsou: v Čechách (v Praze), na Moravě (v Brně), v Dolních Rakousích (ve Vídni), v Haliči (ve Lvově), ve

Štýrsku (v Št. Hradci), v Tyrolsku (v Innomostí), v Dalmacii (v Zadru); finanční ředitelstva: v Horních Rakousích (v Linci), v Solnohradě, v Korutanech (v Celovci), v Krajině (v Lublani), v Přímoří (v Terstu), ve Slezsku (v Opavě) a v Bukovině (v Černovicích). Finanční ředitelství úřadují jako správní úřady finanční první instance a jim jsou podřízeny úřady pro vyměřování poplatků a finanční inspektoři (tito jen v Horních Rakousích, Solnohradě, Slezsku, Bukovině a v Přímoří), kdežto při každém finančním okresním ředitelství zřízen jest úřad pro vyměřování poplatků, řízený finančním radou. Pro službu přímých daní jsou podřízeny zemským finančním ředitelstvím: berní správy, berní místní komise, okresní hejtmanství a berní úřady, jež se nyní dělí ve hlavní berní úřady a berní úřady. Oba poslední jsou podřízeny v Horních Rakousích, Solnohradě, Slezsku, Bukovině a Přímoří finančním ředitelstvím.

IV. Finanční okresní ředitelství.

Ku správě finančních okresních ředitelství povolání jsou nyní hlavně vrchní finanční radové; jim jsou přiděleni finanční radové, vrchní finanční komisaři, finanční komisaři a koncipisté. Bližší ustanovení v oboru působnosti finančních okresních ředitelstev obsahuje úřední zpráva z roku 1833, schválená nejv. rozhodnutím ze dne 9. dubna t. r., důchodkový trestní zákoník ze dne 11. července 1835, úřední zpráva k němu z r. 1835, velký počet dekretů dvorské komory a dodatečná nařízení. Dle min. nař. ze dne 29. prosince 1854 č. 4 ř. z. z roku 1855 jsou finanční okresní ředitelství povolána i k dohledu na pokladnictví a účetnictví při berních úřadech. Finančnímu okresnímu ředitelství přísluší finanční služba první instance pro nepřímé daně v oněch zemích, kde jsou finanční zemská ředitelství (výn. min. fin. ze dne 2. prosince 1869 č. 172 ř. z. pro Čechy). Jim přísluší i revize kolků, udělování prodeje tabáku a tabačnických trafik a vůbec veškerá ona agenda, jež není přidělena některému zvláštnímu finančnímu úřadu.

V. Finanční úřady pro zvláštní finanční odvětví:

1. Pro službu berní:

a) Okresní hejtmanství (viz čl. Hejtmanství okresní), jež jako berní úřady jsou podřízeny finančním zemským úřadům.

b) Berní správy (v Praze, Vídni, Brně, Št. Hradci, Terstě a Lvově) a berní komise (v Linci, Solnohradě, Celovci, Lublani, Opavě, Krakově a v Černovicích).

c) Magistraty ve městech s vlastním statutem.

2. Pro správu státních monopolů:

a) Loterie: Ředitelství loterních důchodků ve Vídni, jemuž jsou podřízeny loterní úřady v Praze, Linci, Brně, Št. Hradci, Terstu, Lvově a v Innomostí.

b) Důchodky tabákové: Generalní ředitelství tabákové režie jako úřad ústřední ve Vídni; jednotlivá odvětví důchodků tabákových náleží též v pravomoc zemských finančních úřadů.

c) Důchodky solné: Správy solivaren.

d) Mincovníctví: Úřady ústředními jsou hlavní mincovní úřad, generální úřad zkušební (Hauptprobiramt) a hlavní úřad puncovní; těm podřízeny jsou úřady puncovní.

3. Pro správu ostatního státního jmění: Ředitelství soudních (dikasteriálních budov), dvorní a státní tiskárna ve Vídni.

4. Pro správu státních dluhů: Ředitelství státních dluhů, a pokladna státních dluhů ve Vídni.

5. Úřady důchodkové v užším smyslu slova. Sem náleží úřady celní (viz čl. Úřady celní).

6. Pro službu pokladniční: Státní ústřední pokladna a ministerská výplatna (min. výplatní úřad), dále hlavní zemské pokladny (v Praze, Vídni a ve Lvově) finanční zemské pokladny (v Linci, Innomostí, Št. Hradci, Brně a v Terstu), zemské výplatny (v Solnohradě, Celovci, Lublani, Zadru, Opavě a v Černovicích) a berní úřady (viz čl. Úřady berní).

VI. Způsobilstv k finanční službě.

Předpisů, jež nyní platí pro přijetí v konceptní praxi pro všechny státní úřady ohledně doby zkušební a ohledně připustění ku přísaze, má býti použito i o praktikantech. Doba, ve které jest složiti pro úřednické praktikanty předepsanou zkoušku, stanovena tak jako při jiných uchazečích: totiž nejvýše na tři léta ode dne vstoupení ve službu (dvor. dekr. ze dne 15. září 1841 sb. pol. z. sr. 69 č. 110). Výnosem min. fin. ke všem fin. zemským ředitelstvím ze dne 26. prosince 1852 č. 19.176 naznačeno, že dotud, pokud nebude pro náležitosti přijetí do služby pokladniční vydán nový všeobecný předpis, má býti uchazeči vedle zkoušky ze státního účetnictví složena s dobrým prospěchem i zkouška pokladniční, zavedená na základě nejv. rozh. ze dne 10. července 1819 a později vydaných ustanovení bývalé všeobecné dvorské kanceláře (vým. min. fin. ze dne 18. července 1853 č. 146 ř. z.). Podmínky k udělení úřednického místa v oboru správy celní obsahuje vým. min. fin. ze dne 25. srpna 1853 č. 627 a náležitosti k udělení úřednického místa při dani potravní neb ve finanční strážci obsahuje vým. min. fin. ze dne 18. února 1857 č. 22.618. Předpisy o přijetí a služebních poměrech úřednických praktikantů při výkonných úřadech důchodkových a důchodkových pokladnách obsahuje dekret dvor. kanceláře ze dne 3. června 1835 vydaný ke všem komorním důchodkovým správám. Kandidáti služebních míst obou berních úřadů mají se ve dvou letech ode dne nastoupení ve zkušební praxi podrobiti zkoušce z tohoto služebního odvětví. Dobrý výsledek této zkoušky jest podmínkou k dosažení místa berního příručího. Zkouška má obsahovati: základní ustanovení o přímých daních, zařízení katastru daně pozemkové v to počítaje, jakož i ustanovení o nepřímých daních, pokud tyto dotýkají se oboru činnosti berních úřadů, pak zásady pokladniční, vyměřování poplatků z právních jednání; předpisy účetní a spolu i ustanovení o kasovním vedení jmění sirotčího, opatrovaického a depositního a deposit politických a stavebních i s nařízeními platnými pro služební poměr berních úřadů. V zemích, ve kterých jsou rozsáhlé státní a fondové statky, jež jsou spravovány finančními úřady, mohou býti dávány i otázky ze všeobecných pravidel účetnictví pro státní statky (§ 2) (nař. min. fin. ze dne 28. července 1858, č. 113 ř. z., vým. min. fin. ze dne 15. června 1874, č. 99 ř. z.) (viz čl. Prokuratury finanční).

Úřady horní.

Úřady horní mají vrchní dozor ku provozování hornictví, pokud toho vyžaduje zájem státu.

I. Příslušnost horních úřadů.

a) Ježto horním úřadům přísluší vrchní dohled k dolování, mají tyto dohlížeti k plnění povinností, které ukládá horní zákon provozovatelům hor-